

Moderační právo soudu

Skutečnost, že na ochranu pojištěného, který svým jednáním porušil základní povinnost při provozu vozidla na pozemních komunikacích, a to konkrétně tím, že řídil vozidlo bez řidičského oprávnění a v příčinné souvislosti s tím způsobil jinému újmu, a je proto povinen pojistiteli k plnění postižního práva podle § 10 odst. 1 písm. b) zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, právní předpisy nepamatují s tzv. moderačním právem soudu, teleologickou mezeru v právu nepředstavuje (tj. nejde z pohledu obecných principů a hodnot o důsledek opomenutí zákonodárce). Lze mít naopak za to, že jde o vědomé rozhodnutí zákonodárce, který pojištěného nepovažoval za hodného zvláštní ochrany.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 23 Cdo 2888/2020-140 ze dne 31.8.2022)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group, se sídlem v P., zastoupená JUDr. T.H., advokátem se sídlem v P., proti žalované A. M., narozené XY, bytem XY, zastoupené Mgr. M.U., advokátem se sídlem v T., o zaplacení částky 687 579 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Třebíči pod sp. zn. 7 C 224/2017, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 5. 12. 2019, č. j. 17 Co 35/2019-112, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení na žalované domáhala zaplacení částky 687 579 Kč s příslušenstvím jako postižního práva dle § 10 zákona č. [168/1999](#) Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (dále také „ZPOPV“).
2. Rozsudkem ze dne 27. 6. 2018, č. j. 7 C 224/2017-56, Okresní soud v Třebíči jako soud prvního stupně uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 660 422,20 Kč s příslušenstvím (výrok I), zamítl žalobu co do částky 27 156,80 Kč s příslušenstvím (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně (výrok III).
3. Krajský soud v Brně napadeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 662 422,20 Kč s příslušenstvím (výrok I napadeného rozsudku), co do zaplacení částky 22 263,80 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl (výrok II napadeného rozsudku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok III napadeného rozsudku).
4. Odvolací soud vyšel ze zjištění, že žalovaná dne 7. 9. 2014 řídila osobní vozidlo tovární značky XY, RZ XY, provozovatele a vlastníka B. B., ačkoliv k tomu neměla řidičské oprávnění, a způsobila při tom dopravní nehodu. V důsledku zranění utrpěných při této nehodě zemřel poškozený L. B., který seděl ve vozidle nepřipoután bezpečnostním pásem. Skutečnost, že poškozený nebyl připoután bezpečnostním pásem, však podle skutkových zjištění soudu neměla vliv na vzniklá zranění poškozeného. Uvedená skutečnost byla dle odvolacího soudu dostatečně znalecky zkoumána v trestním řízení vedeném u Okresního soudu v Třebíči pod sp. zn. 2 T 153/2015, v němž byla žalovaná pravomocně odsouzena. Z důvodů dostatečných skutkových zjištění odvolací soud nevyhověl návrhu

žalované na ustanovení znalce k potvrzení uvedeného závěru. Žalobkyně jako pojistitel odpovědnosti za újmu způsobenou předmětným vozidlem XY vyplatila nejbližším příbuzným poškozeného a Všeobecné zdravotní pojišťovně, dále jen „VZP“, pojistné plnění v celkové výši 687 579 Kč. Konkrétně plnila z titulu duševních útrap nejbližších příbuzných poškozeného po 150 000 Kč otci a matce poškozeného a po 100 000 Kč bratrovi a dvěma babičkám poškozeného. Dále vyplatila příbuzným poškozeného částku 10 000 Kč za náklady za pohřeb, 30 000 Kč za pomník poškozeného, částku 3 733 Kč za poničené oblečení a mobil poškozeného. VZP byla žalobkyní za vynaložené náklady na léčení poškozeného plněna částka 43 846 Kč.

5. Po právní stránce se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že je dána pasivní věcná legitimace žalované, neboť postižní právo dle ZPOPV lze uplatnit nejen vůči provozovateli vozidla, ale též vůči jiné osobě, která jako řidič odpovídá za škodu a naplňuje zákonné důvody podle § 10 ZPOPV. V posuzovaném případě bylo přitom nepochybné, že takovou osobou je žalovaná, která řídila vozidlo bez příslušného řidičského oprávnění, a v důsledku nedostatku zkušeností s řízením motorového vozidla havarovala, čímž naplnila zákonné důvody pro vznik postižního práva pojistitele dle § 10 ZPOPV. Odvolací soud vzal rovněž za svůj závěr soudu prvního stupně, že se poškozený L. B. podílel na vzniklé škodě v rozsahu 40 %, když si byl vědom skutečnosti, že žalovaná řídí vozidlo bez řidičského oprávnění. Vzhledem k tomu, že sama žalobkyně v tomto rozsahu snížila částku vyplaceného pojistného plnění pro vzniklé psychické útrapy příbuzných poškozeného, nebylo dle odvolacího soudu ve vztahu k těmto částkám třeba dále snižovat regresní nárok žalobkyně. Odvolací soud současně nepřisvědčil námitce žalované, že v řízení mělo být prokazováno, že v důsledku úmrtí poškozeného byly jeho nejbližším příbuzným způsobeny psychické útrapy. Dle odvolacího soudu bylo nepochybné, že tyto duševní útrapy vznikly, a bylo proto nadbytečné v tomto rozsahu provádět další dokazování. Odvolací soud přitom zdůraznil, že částky, které žalobkyně vyplatila příbuzným poškozeného za vzniklé psychické utrpení, nebyly nikterak nepřiměřené, byly stanoveny s ohledem na judikaturu soudů v obdobných věcech a zcela odpovídaly zásadám slušnosti.

6. Ve vztahu ke zbývajícím nárokům pak soud prvního stupně dle odvolacího soudu správně uzavřel, že je třeba je rovněž krátit z důvodu tzv. spoluzavinění poškozeného. Tento závěr soudu prvního stupně ovšem nesprávně promítl do výpočtu výše postižního práva žalobkyně z důvodu vyplaceného pojistného plnění za pomník poškozeného, u kterého žalobkyni přiznal o 6 000 Kč méně, než jí náleželo. Naopak ve vztahu k nároku žalobkyně na náhradu za vyplacené náklady na pohřeb soud prvního stupně tento závěr nikterak nereflektoval, a přiznal tak žalobkyni nárok v celé výši, ačkoliv jí náležela pouze částka 6 000 Kč. Odvolací soud proto zmíněná pochybení soudu prvního stupně napravil a v tomto rozsahu rozsudek soudu prvního stupně změnil.

7. Konečně odvolací soud vyslovil závěr, že postižní právo žalobkyně není právem na náhradu škody, nýbrž zvláštním originárním právem proti pojištěnému na náhradu toho, co za něho pojistitel plnil. Dle odvolacího soudu tak nebylo možné postupovat ani podle ustanovení § 2953 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a stanovený rozsah regresní náhrady jakkoli moderovat, jak žádala žalovaná s ohledem na okolnosti případu a své nepříznivé majetkové poměry. Vzhledem k nepříznivým majetkovým poměrům žalované však odvolací soud dle § 150 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, nepřiznal žalobkyni vůči žalované právo na náhradu nákladů řízení.

II. Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná v rozsahu výroku I dovoláním, ve kterém namítla, že odvolací soud nepřipustil možnost krácení nároků žalobkyně za pomoci analogické aplikace ustanovení § 2915 odst. 2 o. z. a z ustanovení § 2953 o. z., ačkoliv tuto možnost výslovně připustila

rozhodovací praxe dovolacího soudu například v rozsudku ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3552/2014. Žalovaná v této souvislosti poukazovala na řadu důvodů zvláštního zřetele hodných, zejména pak na smrt spoluodpovědného provozovatele vozidla (otce poškozeného), vůči kterému se již nemůže reálně domáhat vypořádání ve smyslu § 2916 o. z. Odvolací soud však podle žalované dané zvláštní okolnosti věci při posuzování výše nároků žalobkyně nijak nezohlednil.

9. Odvolací soud dále podle žalované dospěl k nesprávnému závěru, že není zapotřebí prokazovat existenci duševních útrap blízkých příbuzných poškozeného. Uvedené posouzení dle žalované opomíjí skutečnost, že v některých případech nemusí nemajetková újma vzniknout z důvodu narušených nebo neudržovaných vztahů s poškozeným či z důvodu nemožnosti navázání takových vztahů. Daná otázka nebyla podle žalované v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud řešena.

10. Konečně žalovaná v dovolání namítla, že odvolací soud v rozporu s § 120 občanského soudního řádu nepřipustil provedení důkazu znaleckým posudkem, který by postavil najisto, zda skutečnost, že poškozený v době nehody nebyl připoután bezpečnostním pásem, vedla k jeho smrti.

11. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedla, že ustanovení § 2953 o. z. nelze použít v případě moderace náhrady nemajetkové újmy způsobené duševními útrapami. Současně žalobkyně poukázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3266/2010, ze kterého dle jejího názoru vyplývá, že ustanovení občanského zákoníku upravující právo na náhradu škody není možné aplikovat na originární právo pojistitele podle § 10 ZPOPV. Žalovanou odkazovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3552/2014, pak dle žalobkyně na nyní posuzovanou věc nedopadá, neboť v něm nebylo právním základem věci postižení právo dle § 10 ZPOPV. Dále žalobkyně uvedla, že odvolací soud nepochybil při posuzování existence nemajetkové újmy blízkých příbuzných dle § 2959 o. z., neboť ta vychází již ze samotné povahy příbuzenství. Žalobkyně zároveň poukázala na to, že vyplacené náhrady nemajetkové újmy odpovídaly typovým náhradám nemajetkové újmy určeným v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015. Nebylo proto potřeba zvláštně prokazovat odůvodněnost výše nemajetkové újmy. Odvolací soud dle žalobkyně nepochybil ani při posuzování poslední otázky předkládané žalovanou v dovolání, týkající se skutkového závěru o příčině smrti poškozeného. Žalobkyně proto navrhla, aby dovolání žalované bylo odmítnuto.

III. Zastoupení, včasnost a náležitosti dovolání

12. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. [287/2018](#) Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

13. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud rovněž shledal, že dovolání obsahuje náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

IV. Přípustnost dovolání

14. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

15. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na

vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Na posouzení otázky, zda bylo možné v nynějším řízení krátit nároky žalobkyně na základě analogické aplikace ustanovení § 2915 odst. 2 o. z., rozsudek odvolacího soudu nespočívá, neboť odvolací soud nedospěl k závěru o solidární odpovědnosti za vzniklou škodu žalované s další osobou, nebylo proto možné ani posuzovat, zda tu byly dány podmínky pro postup dle § 2915 odst. 2 o. z. Aby přitom mohla být zkoumána přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř., musí se jednat o otázku, na níž byl výrok rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska právního posouzení založen, což není případ projednávané věci (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2014, sp. zn. 23 Cdo 4184/2013). Z tohoto důvodu není dovolání pro řešení této otázky přípustné.

17. Ve vztahu k otázce týkající se okolností rozhodných pro odškodnění duševních útrap pozůstalých ve smyslu ustanovení § 2959 o. z. Nejvyšší soud připomíná, že pro účely objektivizace výše náhrady, která má zamezit libovůli ze strany soudů, byla Ústavním soudem v nálezu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, a Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, uveřejněném pod č. 85/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, demonstrativním způsobem uvedena kritéria, ke kterým mají soudy při stanovení výše náhrady újmy podle § 2959 o. z. přihlídnout.

18. Podle citovaných rozhodnutí je třeba zohlednit okolnosti jak na straně pozůstalého, tak i na straně škůdce. Na straně pozůstalého je významná zejména intenzita jeho vztahu se zemřelým, věk zemřelého a pozůstalých, případná existenční závislost na zemřelém a eventuálně jiná satisfakce (jako např. omluva, správní postih škůdce či jeho trestní odsouzení), která obvykle není sama o sobě dostačující, její poskytnutí však může mít vliv na snížení peněžitého zadostiučinění. Předpokládá se, že běžné rodinné vztahy mají určitou kvalitu, důvodem pro zvýšení náhrady proto mohou být vztahy mimořádně blízké a kvalitní, naopak pro úvahu o nižší náhradě by měly svědčit slabší než obvyklé vazby mezi zemřelým a pozůstalou osobou. Zohlednit lze rovněž, byl-li pozůstalý očitým svědkem škodní události, byl-li s jejími následky bezprostředně konfrontován či jakým způsobem se o nich dozvěděl. Kritéria odvozená od osoby škůdce jsou především jeho postoj ke škodní události, dopad události do jeho duševní sféry, forma a míra zavinění a v omezeném rozsahu i majetkové poměry škůdce, které jsou významné pouze z hlediska toho, aby výše náhrady pro něj nepředstavovala likvidační důsledek. Za základní částku náhrady, modifikovatelnou s užitím zákonných a judikaturou dovozených hledisek, lze považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného.

19. Vyšel-li v projednávané věci odvolací soud (a soud prvního stupně) z toho, že duševní útrapy blízkým příbuzným v důsledku úmrtí poškozeného nepochybně vznikly, přičemž výši náhrady stanovil s ohledem na judikaturu soudů v obdobných věcech (srov. bod 19 odůvodnění napadeného rozhodnutí), nelze jím provedenému právnímu posouzení ničeho vytknout. To platí nejen ve vztahu k odčinění duševních útrap vzniklých rodičům poškozeného, nýbrž také v poměru k zadostiučinění poskytnutému dalším příbuzným poškozeného v řadě přímé (srov. k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 25 Cdo 378/2019) a bratrovi poškozeného (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3463/2018). Uvedená otázka tak přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nemůže založit.

20. Konečně námitka žalované, že odvolací soud měl ustanovit znalce k posouzení (dle žalované dostatečně neprokázané) skutečnosti, zda by došlo ke smrti poškozeného rovněž v případě, kdyby byl v době nehody připoután bezpečnostním pásem, nezakládá přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř.,

neboť jde ve skutečnosti o námitku proti skutkovým zjištěním odvolacího soudu, která ovšem není způsobilým dovolacím důvodem (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Správnost skutkového stavu věci zjištěného v řízení před soudy nižších stupňů v dovolacím řízení probíhajícím v procesním režimu účinném od 1. 2. 2019 ovšem v žádném ohledu zpochybnit nelze. Dovolací přezkum je přitom ustanovením § 241a odst. 1 o. s. ř. vyhrazen výlučně otázkám právním, tudíž skutkové námitky nemohou založit přípustnost dovolání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2125/2014, a ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 4097/2014, nebo z novější judikatury usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2020, sp. zn. 23 Cdo 847/2020).

21. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky snížení výše postižního práva pojistitele vůči pojištěnému podle § 10 odst. 1 písm. b) ZPOPV na základě (analogické) aplikace ustanovení § 2953 o. z., která v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyla doposud řešena.

V. Důvodnost dovolání a právní úvahy odvolacího soudu

22. Dovolání není důvodné.

23. Nejvyšší soud předně poznamenává, že s ohledem na závěry vyslovené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 25 Cdo 171/2019, uveřejněném pod číslem 84/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, se právní vztahy vyplývající z § 10 ZPOPV posuzují podle právní úpravy účinné v době vzniku škodní události. Pokud se dopravní nehoda, která byla příčinou smrti poškozeného, udála dne 7. 9. 2014, je touto právní úpravou zákon č. [168/1999](#) Sb. ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 22. 9. 2016.

24. Podle § 2 písm. f) ZPOPV pro účely tohoto zákona se rozumí pojištěným ten, na jehož povinnost nahradit újmu se pojištění odpovědnosti vztahuje.

25. Podle § 6 odst. 1 ZPOPV se pojištění odpovědnosti vztahuje na každou osobu, která je povinna nahradit újmu způsobenou provozem vozidla uvedeného v pojistné smlouvě.

26. Podle § 6 odst. 2 ZPOPV nestanoví-li tento zákon jinak, má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku poškozenému

a) způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením,

b) způsobenou škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci, jakož i škodu vzniklou odcizením věci, pozbyla-li fyzická osoba schopnost ji opatrovat,

c) ušlý zisk,

d) účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků podle písmen a) až c); v souvislosti se škodou podle písmene b) nebo c) však jen v případě marného uplynutí lhůty podle § 9 odst. 3 nebo neoprávněného odmítnutí anebo neoprávněného krácení pojistného plnění pojistitelem, pokud poškozený svůj nárok uplatnil a prokázal a pokud ke škodné události, ze které tato újma vznikla a kterou je pojištěný povinen nahradit, došlo v době trvání pojištění odpovědnosti, s výjimkou doby jeho přerušení.

27. Podle § 6 odst. 4 ZPOPV má pojištěný dále právo, aby pojistitel za něj uhradil příslušnou zdravotní pojišťovnou uplatněný a prokázaný nárok na náhradu nákladů vynaložených na zdravotní péči hrazenou z veřejného zdravotního pojištění podle zákona upravujícího veřejné zdravotní pojištění, jestliže zdravotní pojišťovna vynaložila tyto náklady na zdravotní péči poskytnutou

poškozenému, pokud ke škodné události, ze které tato újma vznikla a kterou je pojištěný povinen nahradit, došlo v době trvání pojištění odpovědnosti, s výjimkou doby jeho přerušeni. To platí obdobně i v případě regresní náhrady předepsané k úhradě pojištěnému podle zákona upravujícího nemocenské pojištění a v případě úhrady nákladů hasičského záchranného sboru nebo jednotek sborů dobrovolných hasičů obce podle § 3a odst. 3.

28. Podle § 9 ZPOPV má poškozený právo uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 u příslušného pojistitele.

29. Podle § 10 odst. 1 písm. b) ZPOPV má pojistitel proti pojištěnému právo na náhradu toho, co za něho plnil, jestliže prokáže, že pojištěný porušil základní povinnost týkající se provozu na pozemních komunikacích a toto porušení bylo v příčinné souvislosti se vznikem újmy, kterou je pojištěný povinen nahradit.

30. Podle § 10 odst. 2 písm. c) ZPOPV porušením základních povinností při provozu vozidla na pozemních komunikacích se pro účely tohoto zákona rozumí řízení vozidla osobou, která není držitelem příslušného řídicího oprávnění, s výjimkou řízení vozidla osobou, která se učí vozidlo řídit nebo skládá zkoušku z řízení vozidla, a to vždy pouze pod dohledem oprávněného učitele nebo řidiče cvičitele individuálního výcviku.

31. Konstantní judikatura Nejvyššího soudu vychází z toho, že ustanovení § 10 ZPOPV zakládá pojistiteli právo požadovat po pojištěném náhradu toho, co za pojištěného poškozenému vyplatil. Z textu uvedeného ustanovení je zřejmé, že postizní právo vzniká pojistiteli v případě závažných a vědomých pochybení pojištěného, kdy např. újmu způsobil úmyslně, řídil vozidlo bez řídicího oprávnění, řídil vozidlo pod vlivem alkoholu, omamné nebo psychotropní látky, či v době, kdy mu byl uložen zákaz činnosti řídit vozidlo, nebo provozoval vozidlo, jehož technická způsobilost k provozu vozidla nebyla schválena. Předpoklad závažného a vědomého pochybení ze strany pojištěného potvrzuje též důvodová zpráva k § 10 ZPOPV, podle níž vzniká právo pojistitele na úhradu vyplacených částek v těch případech, kdy jednání pojištěného bylo úmyslné, hrubě nedbalé nebo jeho bezdůvodná nečinnost vedla ke ztížení šetření pojistitele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. 31 Cdo 475/2020, uveřejněný pod číslem 95/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

32. Rovněž odborná literatura zdůrazňuje, že byť smyslem povinného smluvního pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla podle zákona č. [168/1999](#) Sb. je vedle toho, aby poškozenému byla zajištěna náhrada újmy, zároveň i pojištění odpovědných subjektů proti následkům zvýšeného rizika při provozu vozidel, považuje zákonodárce za spravedlivé a potřebné, aby se ve stanovených případech pojištěný, resp. osoba, jejíž odpovědnost je pojištěna, sám podílel na úhradě újmy a aby v konečném důsledku byl on tím, kdo nese finanční zátěž za své jednání (srov. JANDOVÁ Lucie, VOJTEK Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, § 10, marg. č. 1).

33. Postizní právo pojistitele vůči pojištěnému ve smyslu § 10 odst. 1 ZPOPV pak judikatura Nejvyššího soudu charakterizuje jako zvláštní, originální nárok, jenž není nárokem na náhradu škody vzniklé poškozenému proti tomu, kdo škodu způsobil, ani zákonnou cessí tohoto nároku poškozeného (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 25 Cdo 799/2006, ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4724/2007, a ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4321/2008, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 25 Cdo 1096/2008, a ze dne 7. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2846/2016, uveřejněné pod číslem 81/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; srov. též důvody usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 3. 2008, sp. zn. III. ÚS 812/06).

34. Předpoklady vzniku postizního práva pojistitele stanoví výlučně ustanovení § 10 ZPOPV, a nelze

je doplňovat dalšími předpoklady pro vznik práva na náhradu škody, ať již podle § 2910 o. z. nebo podle § 2927 a násl. o. z., případně dle jiných obecných zákonných ustanovení. Použití uvedených ustanovení občanského zákoníku upravujících vznik práva na náhradu škody má význam pouze z hlediska určení pojištěného, tedy toho, na jehož povinnost nahradit újmu se pojištění odpovědnosti podle § 2 písm. f) ZPOPV vztahuje (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3266/2010; v literatuře JANDOVÁ Lucie, VOJTEK Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, § 10, marg. č. 2).

35. S ohledem na tzv. osobní rozsah pojištění, jenž je dán tím, že pojištění odpovědnosti se podle § 6 odst. 1 ZPOPV vztahuje na každou osobu odpovědnou za újmu způsobenou provozem vozidla uvedeného v pojistné smlouvě, a že dle § 2 písm. f) ZPOPV se za pojištěného považuje každý, na jehož odpovědnost za újmu vzniklou provozem vozidla se pojištění odpovědnosti vztahuje, pak i postižní právo podle § 10 odst. 1 ZPOPV může být pojistitelem uplatněno vůči kterékoliv osobě, na jejíž odpovědnost za újmu vzniklou provozem vozidla se pojištění odpovědnosti vztahuje a která zároveň naplnila zákonem stanovené důvody pro vznik tohoto práva.

36. Postižní právo tak lze uplatnit nejen vůči provozovateli vozidla, nýbrž případně i vůči jiné osobě, která jako řidič vozidla odpovídá za vzniklou újmu podle obecné úpravy obsažené v ustanovení § 2910 o. z. Bylo-li příčinou vzniku újmy porušení základní povinnosti týkající se provozu na pozemních komunikacích [§ 10 odst. 1 písm. b) ZPOPV], platí, že provozovatel vozidla odpovídá s pojištěným za pohledávku pojistitele na náhradu vyplacené částky společně a nerozdílně, neprokáže-li, že nemohl jednání pojištěného ovlivnit (§ 10 odst. 3 ZPOPV).

37. Z výše uvedeného se podává, že předpokladem postižního práva pojistitele vůči určité osobě (pojištěnému) podle ustanovení § 10 odst. 1 ZPOPV, jako originárního práva, jenž není právem na náhradu škody, je jednak skutečnost, že pojistitel plnil poškozenému z důvodu vzniku odpovědnosti z provozu vozidla (tj. poskytl mu pojistné plnění), dále že se pojištění vztahuje na povinnost této osoby (pojištěného) nahradit újmu způsobenou provozem daného vozidla, a konečně že došlo k naplnění některé z podmínek stanovených v ustanovení § 10 odst. 1 ZPOPV. Ve stejném rozsahu, v němž pojistiteli vznikla povinnost plnit poškozenému z důvodu pojištění odpovědnosti z provozu daného vozidla, pak pojištěný odpovídá pojistiteli podle § 10 odst. 1 ZPOPV za nahrazení takto vyplacené částky. Proto za situace, kdy pojistitel plnil poškozenému (důvodně) z titulu pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (resp. z titulu pojištění odpovědnosti všech takto pojištěných osob), nejsou okolnosti vylučující odpovědnost některého z pojištěných vůči poškozenému či vedoucí ke snížení výše náhrady škody, k níž je poškozenému povinen, z hlediska postižního práva pojistitele významné, byl-li na straně tohoto pojištěného naplněn důvod podle § 10 odst. 1 ZPOPV.

38. Skutečnost, že postižní právo pojistitele podle § 10 odst. 1 ZPOPV nemá povahu práva na náhradu škody, nýbrž se jedná o originární právo pojistitele vůči pojištěnému, vylučuje přímou aplikaci ustanovení § 2953 o. z., které umožňuje soudu z důvodů zvláštního zřetele hodných přiměřeně snížit právo poškozeného na náhradu škody (k tomu srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4765/2010, který se zabýval otázkou aplikace § 450 zákona č. [40/1964](#) Sb. na snížení postižního práva podle § 24 odst. 8 ZPOPV).

39. Je proto zapotřebí zabývat se otázkou, zda jsou v daném případě splněny předpoklady ustanovení § 10 odst. 1 o. z. pro analogickou aplikaci moderačního práva soudu podle § 2953 o. z. na postižní právo pojistitele vůči pojištěnému podle § 10 odst. 1 písm. b) ZPOPV.

40. Podle § 10 odst. 1 o. z. nelze-li právní případ rozhodnout na základě výslovného ustanovení, posoudí se podle ustanovení, které se týká právního případu co do obsahu a účelu posuzovanému právnímu případu nejbližšího.

41. Podle § 2953 odst. 1 o. z. soud z důvodů zvláštního zřetele hodných náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.

42. Jak vyplývá z výše uvedené judikatury a důvodové zprávy k zákonu č. [168/1999](#) Sb., je účelem ustanovení § 10 odst. 1 ZPOPV zajistit, aby v případech tam stanovených nesl finanční zátěž spojenou s náhradou vzniklé újmy v konečném důsledku nikoliv pojistitel, nýbrž pojištěný, který se v souvislosti s provozem vozidla dopustil závažného a vědomého pochybení. Ustanovení tak působí preventivně, neboť má pojištěné osoby odrazovat od toho, aby porušovaly závažné povinnosti s provozem vozidla spojené. Jestliže je přesto poruší, tak jsou povinny nést finanční zátěž tím vzniklou.

43. V projednávané věci žalovaná porušila povinnost stanovenou ustanovením § 3 odst. 3 zákona č. [361/2000](#) Sb., o silničním provozu, podle které řídit motorové vozidlo může zásadně pouze osoba, která je držitelem řídičského oprávnění pro příslušnou skupinu motorových vozidel. Je zřejmé, že vzhledem k nebezpečím, která od osob bez řídičského oprávnění pro silniční provoz plynou, uvažuje ustanovení § 10 odst. 1 písm. b) ve spojení s ustanovením § 10 odst. 2 písm. c) ZPOPV o této povinnosti jako o povinnosti základní.

44. Účelem ustanovení § 2953 o. z. je poskytnout soudu nástroj, kterým by při rozhodování o náhradě škody náhradu přiměřeně snížil, a zmírnil tak důsledky restituční povinnosti vůči škůdci v případech, kdy by se uložení povinnosti k plné náhradě újmy jevílo jako nespravedlivé (srov. v literatuře PAŠEK Martin. § 2953. In: PETROV Jan, VÝTISK Michal a BERAN Vladimír. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, marg. č. 1). Nelze přitom přehlédnout, že moderační právo soudu je podle § 2953 odst. 1 věta druhá o. z. vyloučeno v případech, kdy škoda byla způsobena úmyslně.

45. Předpokladem užití analogie jako nástroje soudcovského dotváření práva je závěr o existenci tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v právu. O takovou mezeru se jedná toliko v případě, kdy argumenty objektivně teleologického výkladu, které jsou relevantní při interpretaci příslušného ustanovení, platí i pro skutkové stavy, které nelze podřadit pod nejšířší jazykový význam tohoto ustanovení (jsou tudíž v oblasti mimo rozsah pojmu). Stav, kdy pro jeden případ, znaky jehož skutkové podstaty jsou popsány v hypotéze právní normy, tu z jejího jazykového výkladu vyplývá určitý následek stanovený v dispozici, pro jiný případ však nikoliv, ačkoliv se teleologie tohoto ustanovení (vzhledem k hodnotám a principům, na nichž je založen právní řád) vztahuje stejně na oba případy, se neslučuje s principem hodnotové bezrozpornosti právního řádu a opodstatňuje závěr o neúplnosti zákona, který je možno a nutno dotvořit prostřednictvím judikatury (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2670/2012, ze dne 27. 5. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2309/2011, a ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1988/2014, uveřejněný pod číslem 101/2018 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, či v poměrech nové právní úpravy soukromého práva usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3225/2016, uveřejněné pod číslem 54/2019 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek; v právní doktríně např. MELZER Filip. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 228, nebo PULKRÁBEK Zdeněk. K problému otevřenosti (psaného) práva a možnostem jeho dotváření. Právník, 2000, č. 11, s. 1034).

46. Skutečnost, že na ochranu pojištěného, který svým jednáním porušil základní povinnost při provozu vozidla na pozemních komunikacích, a to konkrétně tím, že řídil vozidlo bez řídičského oprávnění a v příčinné souvislosti s tím způsobil jinému újmu, a je proto povinen pojistiteli k plnění postěžního práva podle § 10 odst. 1 písm. b) ZPOPV, právní předpisy nepamatují s tzv. moderačním právem soudu, teleologickou mezeru v právu nepředstavuje (tj. nejde z pohledu obecných principů a hodnot o důsledek opomenutí zákonodárce). Lze mít naopak za to, že jde o vědomé rozhodnutí zákonodárce, který pojištěného nepovažoval v daném případě za hodného zvláštní ochrany.

47. Argumentuje-li žalovaná v dovolání rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3552/2014, uveřejněným pod číslem 86/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, který se vyslovil pro případné analogické použití tzv. moderačního práva soudu podle § 450 zákona č. [40/1964](#) Sb. ve vztahu k právu příslušné zdravotní pojišťovny na náhradu těch nákladů na hrazené služby, které vynaložila v důsledku zaviněného protiprávního jednání třetí osoby vůči pojištěnci podle § 55 odst. 1 zákona č. [48/1997](#) Sb., o veřejném zdravotním pojištění, poukazuje Nejvyšší soud na skutečnost, že právo příslušné zdravotní pojišťovny dle uvedeného ustanovení je specifickým právem zdravotní pojišťovny požadovat náhradu škody od třetích osob za náklady na péči hrazenou zdravotním pojištěním, které vznikly v důsledku jejich zaviněného protiprávního jednání vůči pojištěncům zdravotní pojišťovny, a jako takový se tedy liší od postižního práva pojistitele podle § 10 odst. 1 ZPOPV, které není právem na náhradu škody.

48. Napadené rozhodnutí odvolacího soudu, který v daném případě neaplikoval (ani analogicky) ustanovení § 2953 o. z. na postižní právo pojistitele vůči pojištěnému podle § 10 odst. 1 písm. b) ZPOPV, je proto správné.

VI. Závěr

49. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému dovolání žalované podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)